

V4 humán oktatás az éghajlatért - ajánlások az oktatást formáló intézmények számára

Három éven keresztül (2020-2023) a Katowicei Sziléziai Egyetem Humán Tudományok Interdiszciplináris Kutatóközpontja a V4 országokból érkező partnereivel, azaz a beszercebányai Matej Bel Egyetemmel, a pozsonyi Komenius Egyetemmel, az olomouci Palacki Egyetemmel valamint a budapesti Lengyel Kiegészítő Nemzetiségi Nyelvoktató Iskolával közösen kutatásokat folytatott a „V4 humán oktatás az éghajlatért. Diagnózisok – Jó szokások – Ajánlások (*The V4 Humanities Education for the Climate. Diagnoses – Best practices – Recommendations* [HEC]) című nemzetközi projekt keretében. A tevékenységeink eredményeként – amelyeket az éghajlat és a Föld sorsa iránti aggodalom inspirált a Visegrádi Alap támogatásának köszönhetően – ajánlásokat tudunk megfogalmazni az egyetemi és iskolai szintű humán klimatikus oktatással kapcsolatban.

Fontos megjegyezni, hogy a kutatás és projekttevékenységek fő területei a humán tantárgyak voltak, különös hangsúlyt fektetve a nyelvoktatásra, az irodalmi- és kultúrképzésre a Visegrádi Alap valamennyi országában: Lengyelországban, Szlovákiában, Csehországban és Magyarországon. Mindez azon meggyőződésünkéből adódott, hogy a klímaváltozási diskurzusban alulreprezentált humán oktatás a bolygónk jövőjét érintő legfontosabb kérdésekben hangot kaphat és szóhoz juthat.

A különböző célcsoportok (egyetemi oktatók, hallgatók, doktoranduszok, általános és középiskolai tanárok és diákok) aktivizálását megcélzó projekt szinte egyértelműen megmutatta, hogy mindezen csoportok proklimatikus elvárásai hasonlóak. Ezek az elvárások befolyással voltak alapvetéseink megfogalmazására.

Az éghajlati oktatás keretében abszolút szükségesnek tartjuk az alábbiakat:

1. Az éghajlati-környezeti képzés bevezetése az oktatás minden szakaszában és szintjén, amely a következő jellemzőkkel rendelkezik:

- a. Interdiszciplináris jellegű, figyelembe véve az új értelmezési perspektívákat, amelyek fellazítják a hagyományos, antropocentrikus világgépet.
  - b. Részvételi jellegű, profilját szakértők és az érdekelt közösségek alakítják, ideértve az iskolai és egyetemi közösségeket is.
  - c. Hálózatalapú humán éghajlati oktatási struktúrát alakít ki, amely együttműködő oktatási rendszereket hoz létre az egyetemi és iskolai szinteken, amelyek gyorsan reagálnak a kor kihívásaira és problémáira.
  - d. Éghajlati oktatási csoportokat hoz létre tudósokból, tanárokból és szakértőkből (az egyetemek kezdeményezésére).
  - e. Támogatja az egyetemek és az iskolák közötti együttműködést, ideértve a mentorálást, tananyagok kidolgozását és a bevált praktikák megosztását.
  - f. A helyi (a lokális) és a vele kapcsolatos oktatás felértékelése és támogatása.
  - g. Helyi szinten történő tevékenységek kezdeményezése, amelyekbe különböző közösségek képviselőit is bevonják.
  - h. Gyakorlati megoldások, ösztönző rendszer és támogatás beépítése a fenntartható fejlődés érdekében (ideértve a "zöld választások" népszerűsítését is, például: hatékony vízhasználat, tudatos energiaforrás-felhasználás, tömegközlekedés, környezetbarát oktatási terek, egészséges és tudatos étkezés, a fogyasztói társadalom kritikája).
2. Oktatási programok és módszertanok módosítása
- a. Az általános- és középiskolai alaptantervekben való módosítások, különös tekintettel a humán tantárgyak alaptantervére és az oktatott tartalmakra, beleértve az olvasmányokat is, amelyek lehetővé teszik az éghajlati oktatás megvalósítását.
  - b. Az egyetemi oktatás rendszereiben bevezetett módosítások a program- és tantervek terén, a tantárgyak interdiszciplináris volta és a szakdolgozati szemináriumok terén (a proklamatikus tartalmak figyelembevételével).
  - c. A valamennyi tantárgyat és foglalkozást érintő tanárképzés terén bevezetett módosítások, amelyek révén a tanárok érzékeny és érzékenyítő vezetőkké válhatnak a környezeti oktatás terén.

- d. Tanárjelöltek szakmai (tanári) gyakorlatának korrigálása: az iskolai gyakorlaton kívül a leendő tanárnak olyan intézményekben is kell végeznie gyakorlatot, amelyek foglalkoznak környezeti oktatással foglalkoznak, illetve kapcsolatban állnak a hagyományos ökológiai tudás népszerűsítőivel, pedagógusaival vagy pszichológusaival.
  - e. A módszertani műhelyek (metodika) módosítása minden oktatási szinten: az osztálytermi oktatás rendszerének csökkentése a területi oktatás javára, erősítve a szakértőkkel való találkozásokat. Több cselekvést! Az egyetemek lehetnének ezeknek a változásoknak a kezdeményezői: kurzusokat szervezhetnének, kezdeményezői lehetnének, illetve részvételt javasolhatnának rövidebb, éghajlattal és környezettel kapcsolatos projekteken vagy akár kirándulásokon, terepgyakorlatokon, előadásokon, találkozók szervezhetnének éghajlattal foglalkozó szakemberekkel. Összességében elvárható, hogy a tudás, a tapasztalatok, valamint az egyetem és az iskola érzékenységének összefonódásaként az egyetem és az iskola között szoros együttműködés jöhet létre a humán klimatikus oktatás érdekében. Az együttműködés ezen víziója remekül illeszkedne a poszthumanista kapcsolatosság ideájába, amelyre oly nagy szükségünk van.
3. Olyan tantervek/kurzusok bevezetése, amelyek növelik valamennyi tantárgy és foglalkozás tanárainak és az egyetemi oktatók felkészültségét (illetve ezeknek a tevékenységeknek az egyetemek és más tanárképző intézmények általi támogatása) a következő területeken:
    - a. Az ökológiai változások tematikáját érintő kompetenciák
    - b. A diákok/hallgatók környezeti érdeklődésének és környezeti érzékenységének (empátia, érzékenység, figyelem a természetre) kialakításával összefüggő hatékony kompetenciák – alternatív pedagógiai módszerek és terepi oktatás alkalmazásával.
    - c. Megfelelő készségek megléte a diákok/hallgatók kritikus gondolkodásának fejlesztése, a tudományos adatok ellenőrzésének és értelmezésének képessége terén (amely képesség lehetővé teszi a környezeti és klímaváltozás állapotára

- vonatkozó igaz információk azonosítását és elkülönítését a dezinformációtól, illetve a manipulációs kísérletektől).
- d. Képességek a cselekvő, elkötelezett, felelős és reziliens attitűd kialakítására és formálására. A cselekvés itt egyrészt azt jelenti, hogy be kell vezetni az iskolákba/egyetemekbe azt a régóta követelt cselekvési módszertant, amelyet eddig leginkább a hallgatás és a beszéd korlátozott, másrészt pedig egy viszonylag nehéz kísérletet jelent arra, hogy felelősséget tudjunk vállalni a világ jövőjéért, mivel az, amit tanítok vagy tanulok az iskolában, és azok a hozzáállások, amelyeket az iskolában kialakítanak, hatással vannak a Föld jövőjére.
- e. A klímaváltozás káros hatásainak megfordítására, illetve a klímaváltozás előrehaladott következményeire vonatkozó megoldáskeresési kreativitás serkentésének hatékonyabb erősítése (egyúttal a klímaváltozáshoz való alkalmazkodás).
- f. Együttműködésen, kapcsolatépítésen alapuló és nem versengő attitűdök kialakítása és népszerűsítése minden oktatási szakaszban és szinten.

A projektben részt vevő (egyetemi, iskolai tanárokból, illetve szakértőkből álló) nemzetközi csoport által végzett kutatások súlya, (széleskörű, a V4 országait lefedő) hatóköre, illetve következtetései együttesen hangsúlyozzák a követelések fontosságát és azok bevezetésének szükségességét az oktatás minden szakaszában és szintjén. Ebben az értelemben a (humán) klimatikus oktatás lehetőséget teremt a bolygónk és valamennyi élőlény jövőjével kapcsolatos kollektív és reményteli gondolkodás kereteinek kialakításához.

Nemzetközi kutatócsoport
a Visegrádi Alap projektjében

V4 humán oktatás az éghajlatért. Diagnózisok - Jó szokások - Ajánlások

(HEC, projekt száma: 22020071)